

?Sèrbia: una barrera gairebé inexpugnable a les portes de la Unió Europea

Des de fa temps, moltes refugiades recorren Sèrbia amb l'objectiu de seguir cap al nord d'Europa a través d'Hongria o de Croàcia. Tanmateix, les fronteres d'aquests dos països són quasi impenetrables | Cinquè i últim reportatge escrit sobre el terreny per Joan Mas sobre els problemes que es troben les persones refugiades a les portes d'Europa

La ruta dels Balcans que han resseguit els cinc reportatges de Joan Mas | Pau Fabregat

Hamida, una mare jove procedent d'Afganistan, arrossega un trauma que és irreparable. Mesos enrere, la seva família va embarcar-se en un viatge clandestí amb un grup de traficants de persones. Es dirigien cap a Alemanya, però la camioneta que amagava a desenes de desplaçades de guerra no va anar més enllà de Sèrbia. A la carretera cap a Belgrad, la policia va interceptar als contrabandistes, però el seu vehicle es va donar a la fuga. La persecució va acabar en tragèdia: la camioneta es va estavellar i diverses persones van morir en el xoc. Viatjaven apilotonades a dins del remolc, com si fossin bestiar. Entre les víctimes, el fill gran i el marit de Hamida van perdre la vida. Des de l'accident, les perspectives de la refugiada afganesa han canviat radicalment: ara viu desesperançada i amb tres infants a càrrec seu al camp d'internament de Preshevo, una població a l'extrem sud de Sèrbia que fa frontera amb Macedònia.

Indicacions per arribar al camp de refugiats de Preshevo, a l'extrem sud de Sèrbia Foto: Joan Mas

Les instal·lacions de Preshevo, que allotgen a unes 600 refugiades, estan ubicades a un edifici vell que durant l'època de l'antiga Iugoslàvia va ser una fàbrica estatal de tabac. Les sales de l'establiment són grans, però les refugiades viuen molt apretades: a cada estança hi ha desenes de famílies que dormen entre lliteres en àrees molt reduïdes que només estan separades per plaques fines de plàstic. En aquests espais, mantenir la intimitat és gairebé impossible. Com Hamida, que s'eixuga el cabell arraconada al seu llit mentre els seus fills petits juguen al voltant, Muhammad Suliman també s'està amb la seva família en un altre compartiment que té l'entrada tapada amb un llençol. El noi afganès, que encara és menor d'edat, va arribar a Preshevo després d'un llarg viatge des de Kabul. Ell i la seva família van creuar Bulgària en un trajecte a peu que va durar una setmana. «Vam recórrer el país d'amagat, passant per boscos i camins de terra», explica. Per entrar a Sèrbia, van pagar 1.900 euros per persona al grup de traficants que els acompanyava. «Quan vam arribar, teníem les sabates destrossades», comenta. A hores d'ara, Muhammad porta calçat nou, però tampoc té possibilitats d'amortitzar-lo. «Si tinguéssim estalvis, buscaríem la manera d'arribar fins a Alemanya, però no ens queden diners per seguir endavant», lamenta el jove refugiat.

Al camp de Preshevo, un dels més grans de Sèrbia, la gent refugiada té una llibertat de moviment limitada. A la nit hi ha toc de queda: ningú pot entrar o sortir del recinte. Tanmateix, moltes persones tenen por de moure's més enllà del camp i es passen el dia a l'interior de les instal·lacions. «Els refugiats se senten segurs a dins de l'espai d'internament, però s'arrisquen a l'expulsió si la policia els intercepta a via pública sense la documentació en regla», comenta Valon Arifi, membre de l'associació Young Refugees, que treballa al recinte d'acollida de Preshevo amb una cinquantena de voluntàries locals.

Un viatge sense destinació assegurada

Segons les estadístiques oficials, a Sèrbia hi ha més de 5.200 refugiades que resideixen a una

vintena de camps d'internament repartits arreu. Tanmateix, en opinió de diverses treballadores que fan feina sobre el terreny amb l'organització humanitària Initiative for Development and Cooperation (IDC), hi hauria també cap a un miler de persones que deambulen pel país sense estar sotmeses a cap registre estatal.

Barraques abandonades de Belgrad, on vivien cap a 1.000 refugiats joves en condicions d'extrema precarietat Foto: Joan Mas

Un cop accedeixen a Sèrbia, moltes novingudes caminen centenars de quilòmetres en una llarga ruta clandestina pels entorns de la carretera principal que porta a Belgrad. La presència dels refugiats és mínima, però perceptible: recorren els vorals de l'autopista en grups petits i amb motxilles de muntanya on carreguen totes les seves pertinences. «Si veuen passar algun cotxe de policia, s'amaguen als racons de la carretera o s'endinsen entre els camps dels voltants perquè els agents no els enxampin», relata un taxista de Preshevo que tot sovint circula amb el seu vehicle per les zones del sud de Sèrbia. «Molta gent voldria ajudar-los en el trajecte, però ens arrisquem a ser acusats de tràfic de persones si la policia ens atura en algun control», afegeix el conductor.

Les barraques de Belgrad

Hamidullah, un exmilitar afganès de 29 anys, va fer una llarga travessa a peu per arribar fins a Belgrad. Tanmateix, a la capital sèrbia no va trobar cap altre allotjament més enllà d'unes barraques abandonades al costat de l'estació central de ferrocarrils. Durant més d'un any, als edificis s'hi va amuntegar cap a un miler de refugiats procedents de països com l'Afganistan o el Paquistán. Els novinguts, homes joves i adolescents menors d'edat, dormien sense llum, aigua corrent o calefacció en immobles en estat ruïnós. Jaure entre rates, brutícia, escombraries acumulades o cotxes desballestats era l'única opció que tenien per aixoplugar-se sota un sostre. Tot i la misèria, no hi va haver mai cap organització humanitària de caire oficial que fés acte de

presència per destinar algun tipus d'ajuda als desplaçats de guerra.

Durant l'hivern, amb temperatures sota zero, el fred de Belgrad va ser extrem. Per escalfar-se, els refugiats cremaven fusta, plàstics o qualsevol altre material que pogués ser combustible. Al llarg de tot el dia, sortien bafarades de fum tòxic pels orificis de les finestres trencades i les parets enderrocades de les barraques. Hamidullah, acostumat a resistir entre les adversitats de l'Afganistan, va aguantar durant mesos els efectes nocius del fum, però alguns altres refugiats no ho van aconseguir. "Hi ha companys que anaven a dormir i el matí ja no es despertaven: havien mort per inhalació de fums", lamenta el desplaçat de guerra afganès.

*Ves del tren a prop de la frontera entre Sèrbia i Croàcia a través de la qual molts refugiats intenten creuar
 Foto: Joan Mas*

Cada setmana, com la majoria de refugiats de Belgrad, Hamidullah agafava el tren fins al nord de Sèrbia per creuar la frontera d'Hongria o Croàcia. D'aquest procés, a les barraques n'hi deien *The Game*. L'exsoldat afganès ho va provar una desena de vegades, però cap dels seus intents va tenir èxit. Pel camí, també hi va perdre algun company. «Un amic meu va caure a l'aigua quan creuàvem un riu per passar a Hongria, la corrent se'l va endur i des d'aleshores no n'hem sabut res més», explica. Al llarg de molts mesos, el trajecte dels refugiats a la frontera es va convertir en una constant. Si no aconseguien fugir d'amagat, tornaven directament amb ferrocarril a les barraques. A principis de maig, però, el govern serbi va expulsar-los dels immobles, va fumigar amb insecticida les instal·lacions abandonades perquè els migrants no hi entressin de nou i els dies següents va enderrocar tots els edificis del recinte. Els terrenys, ubicats al centre de Belgrad, es troben en una zona a prop del riu Danubi que està en procés de gentrificació. Afectat pel projecte urbanístic Belgrade Waterfront, l'empresa immobiliària Eagle Hills -procedent dels Emirats Àrabs- vol invertir 2.800 milions de dòlars per construir residències de luxe, hotels d'alt estandíng i gratacels d'oficines per a grans corporacions multinacionals a l'espai que ocupaven les barraques.

Esmunyir-se per Croàcia

Al nord de Sèrbia, el territori està ple de camps de tonalitat verda i dimensions extenses. A hores d'ara, en temporada d'estiu, moltes refugiades en trànsit dormen entre cultius mentre esperen el moment per fer el salt a Croàcia. Sid, un municipi ben comunicat a prop del límit fronterer, és un dels punts calents que molts refugiats utilitzen per accedir al país veí. No obstant, la quantitat de gent que aconsegueix esmunyir-se per Croàcia és cada cop més reduïda. «La frontera està plena de sensors i els controls de policia són cada cop més rigurosos: ara també patrullen amb gossos», comenten fonts internes de l'organització humanitària Initiative for Development and Cooperation (IDC). Segons Bruno Alvarez, un voluntari espanyol que treballa sobre el terreny amb l'associació independent No Name Kitchen, «cada dia hi ha desenes de refugiats que creuen a Croàcia, però la majoria són interceptats pels cossos policials i retornats a territori serbi de males maneres».

Vagó antic al voltant de les barraques de Belgrad on vivien refugiats Foto: Mireia Sellarès

Fatima, una noia de l'Iraq que resideix a un camp d'internament proper a Croàcia, va patir una experiència traumàtica quan va entrar per primera vegada al país veí amb la seva família. «Per nosaltres, la detenció de la policia croata va ser un malson», explica la jove. «Els agents van agredir el meu pare a cops de peu, ens van destrossar els mòbils, ens van robar tots els diners i ens van fer tornar descalços a territori serbi», afegeix. Tanmateix, malgrat les agressions, la majoria de refugiades no té por de creuar la frontera altra vegada. Al costat de l'estació de tren de Sid, en el recinte d'una antiga casa senyorial, diverses tendes de grans dimensions allotgen cap a dos centenars de desplaçades de guerra. Cada dia, però, hi ha gent que marxa del camp en direcció cap a Croàcia. Quan es fa fosc, una vintena de persones surt amb determinació de l'espai d'internament i s'endinsa cap a una zona remota que es confón entre els arbres, els clarobscurs i les vies del tren. No gaire lluny, a l'altra banda, s'hi estén el territori de Croàcia. Si aconsegueixen

endinsar-s'hi, estaran altra vegada a un país de la Unió Europea, però això no els garanteix cap permanència.

Refugiats a les barraques de Belgrad Foto: Joan Mas